

adnotante Plinio, in ancipiti ægritudine, prudentia Antonij Musæ medici præstantissimi, seruatus fuit, ex quo statuam collato gre iuxta signum Aesculapij, Suetonio teste, promeruit. Sed omisso lactucæ encomio, ad rem, si placet, accedamus.

HORTENSIA OLERA.

Lactucæ cultus, auxilia, commoditas, & secreta. CAPVT I.

Vnde dicta
lactuca, &
quonā gau-
deat solo.

Quomodo
lata fiat la-
ctuca.

Quomodo
candida fiat
lactuca, &
tenera.

Lactuca hortensis (de qua hîc potissimùm agimus) dicta est, quòd lactis copia exuberet. Amat solum subactum, pingue, humidum vel irriguum & stercoratum, quarto aut quinto, vt vult Plinius, à satione die plurimùm erumpens, modò vetus & exuccum nõ fuerit eius semen, & solum infecundum. Anno toto feri potest, si locum nacta fuerit qualem ei præscripsimus. In latitudinem sese diffundet, si vel rarior pangatur, vel cùm caulem faciet, eo leniter inciso, gleba aut testa prematur, quò minus in scapum erumpat. Nam eo pondusculo velut coërcita, cùm non possit in altum surgere, in latũ perreptare, effundique cogitur. Autores sunt Florentinus Græcus in suis Georgicis, & post illum Columella: adhæc Plinius & Palladius. Illa eadem candida fiet, si fluminis, vel littoris arena frequenter spargatur in medium, & collectis folijs alligetur. Quod Plinius dūtaxat illi ascribere videtur, quæ seminis est albi: cuius ea est natura, vt hyemem de omnibus maximè perferat. Si vitio loci, temporis aut seminis dure scat, vulsa & denuò posita teneri.

teneritudinem consequetur. Sessilem facies, quæ ^{Quomodo}
nec caulem promat, sed cōuolutis folijs in glo- ^{sessilis fiat}
bum extuberet, vel in orbem circumagatur (po- ^{lactuca, cu}
matam nostrates nuncupant) si translata radix, ^{pomata,}
vbi in palmi altitudinem adoleuerit, ablaquea-
ta, bubulo fimo recenti oblinatur, & congesto
aggere irrigetur: dūmq̃ue ad incrementum vene-
rit erumpens germen, ferri acie præscindatur: &
ei fictilis testa, nō picata, imponatur, ne longitu-
dinis sed latitudinis augmentum capeffat: vt tra-
dit idem Florentinus, rerum agri apud Græcos
interpret ad vnguem factus. Suauiores habebis
lactucas, si coërcitis caulibus, restibili pullulatu
prodire compuleris. Coërcēbis autem ac cōhi-
bebis, si cūm iam aliquod incrementum accepe-
rint lactucæ, testulam, vt dictum est, aliūdue
pondusculum adhibueris. Odoratas nasci idem
pollicetur Florentinus, si illiarum semen citrij se-
mini imponatur, & ita terræ committatur. Quā
rem etiam præstabit lactucarium semen diebus
aliquot in aqua odorata premaceratum. Sed hoc
loco mihi peropportune in mentem venit, me-
morabile Aristoxeni Cyrenæi commētum. Is, vt
prodit Plinius, à patria desciscēs philosophia, &
helluonum voluptati subscribens, natus in hor-
tis lactucas, vesperi vino mulso rigabat: eoque
potu donec satis ebibissent, satiabat: vt postridie
cūm illuxisset, placentas virides à terra missas se
habere vëditaret. Dignum Epicureo homine in-
uentum, nedum philosopho: quo omisso insti-
tutum sequamur. Tenerioris folije uadet lactu-
ca, si radix, vt diximus, optimo fimo illinatur, &
fluuiali aqua opportune irrigetur: vel biduo an-
tè quàm vellatur, eius coma illigetur, Si & forma
& fa-

Quomodo
suauis fiat
lactuca.

Quomodo
odorata fiat
lactuca.

Philosophi
helluonis
pulchra hi-
storia.

Vt fiat lactu-
ca tenerior.

Quomodo
fiat lactuca
sapore &
forma mul-
tiplici.

Aliud arti-
ficium pul-
cherrimum.

Lactuca p-
digiosa lati-
tudinis.

Lactuca con-
ditura ad
hybernos
vſus.

& sapore multiplici varioq; illam naſci cupiue-
ris, Didymumq; Græcum audire volueris, id fa-
cile abſolues, ſi caprini, vel ouilli ſtercoris baccā,
ſeu pilulam aut ſphæruſulam, ſubula ſubtiliter ex-
cauaueris, & in eam ſemel lactuca, naſturtij, oci-
mi, eruca, & radicis ſeu raphani, vt habet Palla-
dius, immiſeris: eamque baccam ſimo inuolutam,
terra optimè culta, breui ſcrobe demerſe-
ris, & ſubſtrato molli letamine, leniter aqua ri-
gaueris. Raphanus enim in radicem nitetur,
cætera verò ſemina in ſummo proſilient, lactu-
ca pariter emergente, & ſeruato ſingulorum ſa-
pore. Sunt qui duobus, tribuſue harum pecu-
dum ſtercoribus contuſis, antè dicta ſemina per-
miſcent, & trito linteolo deligata obruunt, reli-
quam, vt ſuprà, adhibentes curam. Plerique La-
tinorum geoponicorum rem eandem aliter aſſe-
quuntur. Auulſæ lactucæ folia carpunt quæ ra-
dicibus iuncta ſunt, & in eiſdem gradibus furcu-
lo punctis, præter raphanum, vt eſt apud Palla-
dium, vel apium, vt placet Ruellio, ſemina ſupra
ſcripta deponunt, ac ſimo linunt: faciuntque vt
ſic obruta iterum lactuca, incluſorum ſeminum
caulibus ambiatur & colluſtretur. Inuentæ ſunt
lactucæ vſqueadeo in latitudinem luxuriâtes, vt
ex his olitoria oſtiola facta fuiſſe, pdant antiqui:
adfirmâtque Theophraſtus, eas nonnullos vſur-
paſſe in hortorum valuas. Si lactucam ad hyber-
nos vſus habere voles, ſic illam condientem Co-
lumellam auſcultabis. Caules lactucæ ab imo de-
purgatos, eatenus qua tenera folia videntur, in
alueolo ſalire conuenit: diémque vnum & no-
ctem finire, dum muriam renittant: Deinde mu-
ria eluere oportet, & expreſſos in cratibus pan-
dere,

dere, dum reficcescant: tum substernere anethum
 aridum & sceniculum: dein fasciculos lactucarū
 vasis reponere, iusque superfundere, quod sit a-
 ceti duarum partium, atque vnius muriae: postea
 arido spissameto sceniculi sic comprimere, vt ius
 supernatet. Quod vt fiat, is qui huic officio prae-
 erit, saepenumero ius diffundere debebit, nec pati Columella
 sitire salgama: sed extrinsecus munda spōgia vasa solertia &
 detergere, & aqua fontana quā recentissima per- ingenium
 frigerare. Haecenus Columella. Plinius lactucas mirum.
 feruari etiam in alienos menses, vel (vt legendum
 puto) hybernos, oxy melite repertum esse tradit.
 Erūt hęc pro lactucis in praesentiarum satis. Qua-
 rum medica praesidia qui scire volet, vt etiā alia-
 rum hortensium plantarum, & arborum ac fru-
 ctuum, legat Alexikepum nostrum, hoc est auxi-
 liarem & medicum Hortum: illic inueniet quod
 placuisse queat.

Brassicæ cultus, auxilia ac secreta.

CAP. II.

TAMetsi Marcus Cato oleribus omnibus Brassica an-
 brassicam anteposuerit, & Plinius hortorū ti quis celo-
 principatū eidem ascripserit, nihilominus de il- brata.
 la secundo loco hic agemus: quam Latinorum
 plerique, ab insigni trunco & brachiatis virgis,
 caulem dixerunt. Huic ea inest natura, vt nullam
 cæli conditionem respuat: vnde toto anno terræ Quæ terra
 credi potest. Quam pinguem & bene subactam brassicis ac-
 desiderat, non argillosam, glareosam aut areno- commoda.
 sam: nisi fortasse perennis vnda succurrerit. Au-
 stro obuersa lætior euadit, Septentrioni, contrā:
 quanquam & sapore & robore ibidem vincit:
 estq;